

Förordning om inrättandet av en europeisk konkurrenskraftsfond

Finansdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 555

Celexnummer 52025PC0555

Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the European Competitiveness Fund ("ECF"), including the specific programme for defence research and innovation activities, repealing Regulations (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697, (EU) 2021/783, and amending Regulations (EU) 2021/696, (EU) 2023/588, (EU) [EDIP]

Sammanfattning

Inom ramen för Europeiska kommissionens förslag till nästa fleråriga budgetram presenterades den 16 juli 2025 ett förslag till förordning om inrättande av en europeisk konkurrenskraftsfond (konkurrenskraftsfonden), i syfte att öka EU:s konkurrenskraft. Konkurrenskraftsfonden ska förenkla och förbättra tillgången till EU-finansiering genom att samla tolv EU-program under ett regelverk. Därtill ska bättre samordning och samstämmighet med andra EU-program säkerställas. Finansieringsramen för konkurrenskraftsfonden föreslås uppgå till 234,3 miljarder euro i löpande priser. Vidare föreslås att det inrättas ett finansieringsinstrument som baseras på det nuvarande InvestEU-programmet (InvestEU-instrumentet) i syfte att mobilisera privata och offentliga investeringar på grundval av en EU-budgetgaranti om högst 70 miljarder euro i löpande priser.

Regeringen välkomnar inrättandet av en ny konkurrenskraftsfond och dess generella inriktning och politikområden, med fokus på den gröna och digitala omställningen samt civilt och militärt försvar, säkerhet och motståndskraft. Det är viktigt att stöd riktas dit det har störst potential att öka EU:s

konkurrenskraft. Fokus bör ligga på att främja innovation, produktivitet och ekonomisk tillväxt. Regeringens grundinställning är att det är en väl fungerande marknad som gör företag konkurrenskraftiga. Stöd till företag kan vara motiverat om de hanterar ett tydligt marknadsmisslyckande, och så länge de inte riskerar att motverka nödvändig strukturomvandling i ekonomin.

Regeringen anser att det är positivt att konkurrenskraftsfonden samlar flera EU-program i ett gemensamt ramverk. Denna struktur kan möjliggöra en mer ändamålsenlig styrning, minskad risk för överlapp mellan olika EU-program och större flexibilitet att omfördela medel mellan olika politikområden.

Regeringen välkomnar InvestEU-instrumentet som möjliggör mobilisering av privat kapital och investeringar, och betonar vikten av en garantiavsättningsnivå som speglar portföljrisken. Regeringen anser att det är viktigt med balans mellan EU-institutionernas inflytande och flexibilitet i genomförandet av konkurrenskraftsfonden. Regeringen anser att det finns frågor som behöver klargöras, bl.a. avseende hur konkurrenskraftsfonden ska förhålla sig till andra EU-program samt kriterier för stödberättigande och tilldelning. Regeringen bedömer att det krävs ytterligare analys av de föreslagna politikområdena, fördelningen av medel kopplad till dessa, samt styrningsstrukturen. Det behövs även förtydliganden avseende kraven på nationell medfinansiering av EU-medel.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Stärkt europeisk konkurrenskraft är en av kommissionens övergripande prioriteringar för perioden 2024–2029. Under 2024 presenterades två rapporter om hur produktivitet och ekonomisk tillväxt i EU kan främjas: *Mycket mer än en marknad* (Letta, 2024) och *Den europeiska konkurrenskraftens framtid* (Draghi, 2024). Rapporternas slutsatser lade grunden till ett strategiskt ramverk, konkurrenskraftskompassen, som presenterades av kommissionen den 29 januari 2025 (faktapromemoria 2024/25:FPM16). En av de konkreta åtgärder som aviseras i konkurrenskraftskompassen är inrättandet av en europeisk konkurrenskraftsfond. Kommissionens förslag om inrättandet av konkurrenskraftsfonden presenterades den 16 juli 2025 som en del av förslaget

till den fleråriga budgetramen för perioden 2028–2034 (faktapromemoria 2025/26:FPM3).

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen motiverar behovet av en särskild europeisk fond för konkurrenskraft med att produktivitetstillväxten har varit svag i EU jämfört med andra avancerade ekonomier de senaste 30 åren. För att uppnå en högre produktivitetstillväxt och stärka EU:s konkurrenskraft behövs enligt kommissionen ett starkare fokus på innovation, investeringar, motståndskraft och industriell styrka inom strategiska teknologier och sektorer. Kommissionen menar att programstrukturen i EU är för komplex, med överlappande program som kan tillhandahålla finansiering till samma politikområden, men med olika krav. För att möta denna utmaning behövs enligt kommissionen gemensam finansiering, samt fokus på förenkling och bättre samordning. Sammantaget innebär konkurrenskraftsfonden en övergång till mer strategisk styrning jämfört med programförvaltningen i den nuvarande EU-budgeten.

Konkurrenskraftsfonden ska enligt kommissionens förslag samla tolv befintliga EU-program under ett regelverk¹. Konkurrenskraftsfonden ska genomföras på ett sätt som ökar samordningen också med andra EU-program i nästa fleråriga budgetram. Konkurrenskraftsfonden ska bl.a. ha en nära koppling till Ramprogrammet för forskning och innovation (Horisont Europa) (faktapromemoria 2025/26:FPM19), och samstämmighet med åtgärder inom Innovationsfonden ska säkerställas.

I förordningen anges ett antal allmänna mål för stöd inom konkurrenskraftsfonden, såsom att stödja de tekniska, ekonomiska och miljömässiga resultaten av EU:s investeringar, minska EU:s strategiska beroenden, motverka marknadsmisslyckanden, främja integration av EU:s kapitalmarknader och EU:s inre marknad, anpassa stöd till forskning, innovation och industripolitik för att omsätta EU:s forskningsexpertis till industriell styrka, utveckla gränsöverskridande och kritisk infrastruktur, stärka

¹ Programmet för ett digitalt Europa, Fonden för ett sammanlänkat Europa – Digital (FSE), Europeiska försvarsfonden, Förordning om stöd för ammunitionsproduktion (ASAP), Instrumentet för förstärkning av den europeiska försvarsindustrin genom gemensam upphandling (EDIRPA), Programmet för europeisk försvarsindustri och en ram med åtgärder för snabb tillgång av leverans av försvarsprodukter (EDIP), EU:s hälsoprogram (EU4Health), EU:s rymdprogram, Programmet för säker konnektivitet (IRIS), InvestEU-programmet, delen för små och medelstora företag i Programmet för den inre marknaden och Programmet för miljö och klimatpolitik (LIFE).

små och medelstora företags konkurrenskraft, åtgärda bristen på avgörande kompetens inom strategiska sektorer, stödja åtgärder för utveckling, genomförande och övervakning av relevant EU-lagstiftning och policy samt säkerställa en rättvis övergång till en hållbar, fossilfri och digital ekonomi. Förordningen innehåller också en omfattande del med specifika mål och villkor som struktureras i enlighet med fyra politikområden: 1) ren omställning och utfasning av fossila bränslen inom industrin, 2) hälsa, bioteknik, jordbruk och bioekonomi, 3) digitalt ledarskap och 4) motståndskraft och säkerhet, försvarsindustri och rymd.

Inom respektive politikområde anges ett flertal villkor som ska uppfyllas för att kunna erhålla stöd. Under förutsättning att dessa villkor är uppfyllda ska stöd kunna ges till rättsliga enheter, såsom företag och andra juridiska personer, som är etablerade i EU:s medlemsstater och associerade tredjeländer, samt s.k. utomeuropeiska länder och territorier, dvs. länder eller territorier som inte har egen suveränitet utan särskilda kopplingar till vissa länder i EU. Rättsliga enheter som är etablerade i icke-associerade tredjeländer kan också vara stödberättigade om finansieringen är nödvändig för att uppfylla konkurrenskraftsfondens mål. I förordningen föreslås också en särskild EU-preferens som innebär en möjlighet att ställa upp villkor för stödberättigande som särskilt gynnar EU:s ekonomiska och strategiska intressen samt autonomi, samtidigt som snedvridning av den inre marknaden ska undvikas. Det handlar bl.a. om att införa krav kopplade till den geografiska platsen för en verksamhet, inklusive hur länge verksamheten måste finnas kvar i ett land där en mottagare kan få stöd, samt vissa krav avseende insatsvaror. Vissa särskilda begränsningar anges avseende försvar och säkerhet i linje med tillämplig EU-lagstiftning. Därtill ska förslag till åtgärder inom politikområdet motståndskraft och säkerhet, försvarsindustri och rymd bedömas i enlighet med ett antal s.k. excellensinriktade tilldelningskriterier.

Utöver ekonomiskt stöd ska det enligt förordningen vara möjligt att få tillgång till rådgivning för att bl.a. främja uppkomsten och utvecklingen av projekt. Företag ska härigenom kunna få affärsstöd som underlättar dess tillväxt och tillgång till finansiering.

Styrning

Enligt förordningen ska konkurrenskraftsfonden genomföras via arbetsprogram som kommissionen tar fram med stöd av kommittéer. Arbetsprogrammen ska bl.a. innehålla detaljer om åtgärder inom varje politikområde, hur de finansieras, vilken medfinansieringsgrad som gäller för kostnadsbaserade bidrag och kriterier för stödberättigande och tilldelning.

Kommissionen föreslås anta arbetsprogrammen genom genomförandeakter. För detta föreslås att flera kommittéer inrättas, anpassade efter olika politikområden, med representanter från EU:s medlemsstater. Beroende på politikområde föreslås olika beslutsförfaranden: rådgivande för merparten av konkurrenskraftsfondens politikområden, och granskningsförfarande för de politikområden som rör säkerhet, försvarsindustri och rymd. Kommissionen ska höra kommittéerna innan arbetsprogrammen antas, men EU:s medlemsstater ges endast möjlighet att invända mot antagandet inom granskningsförfarandet. Kommissionen motiverar att ett granskningsförfarande föreslås för ovan nämnda områden med att det för dessa områden finns särskilda behov av hänsyn till möjliga synergier och samordning med EU:s medlemsstater.

Kommissionen ska, enligt förordningen, också etablera en strategisk nämnd med representanter från berörda parter, som ska tillhandahålla rådgivning om konkurrenskraftsfondens övergripande inriktning, långsiktiga konkurrenskraftstrender, områden med marknadsmisslyckanden och bristfälliga investeringssituationer. Rådgivande nämnder med representanter från EU:s medlemsstater ska även etableras för rymd- och försvarsområdena, samt för InvestEU-instrumentet. Förordningen innehåller bestämmelser för tillsättning av nämndernas medlemmar.

Finansiering

Enligt förordningen ska stöd från konkurrenskraftsfonden kunna ges i olika former, såsom bidrag, icke-finansiella donationer, upphandlingskontrakt eller priser, men också garantier och finansiella instrument. Stöd i form av bidrag ska främst lämnas som prestationsbaserat stöd, men kan också när det är nödvändigt lämnas baserat på faktiska kostnader.

Enligt förordningen föreslås en indikativ finansieringsram för genomförandet av konkurrenskraftsfonden om 234,3 miljarder euro i löpande priser. För att

säkerställa förutsägbarhet för berörda parter och ge goda förutsättningar för planering av investeringar fastställer förordningen en indikativ fördelning för förordningens olika politikområden under perioden 2028–2034. Samtidigt bibehålls möjligheten att omfördela delar av budgeten i enlighet med nya utmaningar och prioriteringar över samma tidsperiod. Enligt förordningen tilldelas 11 miljarder euro i löpande priser för åtgärder under förordningens allmänna mål. Dessa ska särskilt avse övergripande åtgärder, såsom projektrådgivning, samarbete med små och medelstora företag, kompetensutveckling samt tillgång till finansiering. Resterande medel fördelas till åtgärder inom respektive politikområde, där 26,2 miljarder euro i löpande priser tilldelas åtgärder inom ren omställning och utfasning av fossila bränslen i industrin, 20,4 miljarder euro i löpande priser tilldelas åtgärder inom hälsa, bioteknik, jordbruk och bioekonomi och 51,5 miljarder euro i löpande priser tilldelas åtgärder inom digitalt ledarskap. Slutligen föreslås att 125,2 miljarder euro i löpande priser tilldelas åtgärder inom motståndskraft och säkerhet, försvarsindustri och rymd, vilket innebär en kraftig ökning av försvarsmedel jämfört med den nuvarande fleråriga budgetramen.

Vidare föreslås att det inrättas ett finansieringsinstrument som baseras på det nuvarande InvestEU-programmet för att tillgängliggöra lån, ägarkapitalinvesteringar och garantier i syfte att mobilisera privata och offentliga investeringar i enlighet med EU:s prioriteringar. För mobilisering av kapital genom InvestEU-instrumentet, ska det enligt förordningen ställas ut en EU-budgetgaranti om högst 70 miljarder euro i löpande priser. Avsättningsnivån för garantin för att täcka eventuella förluster föreslås vara 50 procent och ska ses över årligen. InvestEU-instrumentet, inklusive EU-budgetgarantin som regleras i förordningen om konkurrenskraftsfonden, ska vara ett horisontellt finansieringsinstrument som kan erbjuda stöd även inom andra EU-program. Garantiavsättningen ska finansieras från det berörda programmet. Enligt förordningen ska det stöd som ska tillgängliggöras från InvestEU-instrumentet inom konkurrenskraftsfonden uppgå till minst 17 miljarder euro i löpande priser.

Enligt förordningen får kommissionen ändra avsättningsnivån för EU-budgetgarantin, samt öka storleken på garantin med upp till 20 procent, genom att anta delegerade akter. Enligt detta förfarande måste kommissionen konsultera EU:s medlemsstater inför antagandet. EU:s medlemsstater och Europaparlamentet ges möjlighet att invända mot akten inom två månader.

InvestEU-instrumentet ska genomföras av genomförande parter, bl.a. EIB-gruppen, internationella finansiella institutioner, nationella utvecklingsbanker och exportkreditinstitut. Kommissionen ska, i nära samråd med dessa parter, ta fram investeringsriktlinjer som ska innehålla en detaljerad redogörelse av vilken typ av insatser som kan få stöd. Kommissionen föreslår vidare att det ska tillsättas en särskild investeringskommitté under InvestEU-instrumentet som ska granska förslag till finansiering och investeringar från genomförande parter.

Det föreslås vara möjligt för EU:s medlemsstater, myndigheter, tredjeländer, internationella organisationer, internationella finansiella institutioner eller andra tredje parter att bidra till konkurrenskraftsfonden och InvestEU-instrumentet. Det ska också vara möjligt för EU:s medlemsstater att ställa resurser som tilldelats dem inom ramen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna (faktapromemoria 2025/26:FPM10) till konkurrenskraftsfondens förfogande.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget kan komma att påverka svenska regler, t.ex. genom ändringar av myndigheters instruktioner och andra förordningsändringar.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Utgifterna för konkurrenskraftsfonden för kommande budgetperiod, 2028–2034, uppgår enligt förslaget till ca 207,4 miljarder euro i 2025 års priser (234,3 miljarder euro i löpande priser). Den förändrade strukturen mellan perioden 2021–2027 och 2028–2034 gör att det, när det gäller utgiftsvolym, är svårt att jämföra med tidigare period. Kommissionens förslag motsvarar ca 11,8 procent av den föreslagna totala budgetramen, inklusive special- och flexibilitetsinstrument, för 2028–2034.

Förslaget till en konkurrenskraftsfond skulle för Sverige motsvara ca 11 500 miljoner kronor i årlig EU-avgift, baserat på en total prognosticerad genomsnittlig svensk EU-avgift för nästa programperiod om ca 102 800 miljoner kronor per år (faktapromemoria 2025/26:FPM3).

Kommissionen har gjort en konsekvensanalys som omfattar 14 program i den innevarande fleråriga budgetramen. Utöver de tolv program som samlas inom konkurrenskraftsfondens regelverk, innefattas även Horisont Europa och Innovationsfonden. Kommissionen har utrett tre olika alternativ för att

reformera programstrukturen i EU på konkurrenskraftsområdet. Det första alternativet innebär att de 14 programmen bibehålls, men att kommissionen säkerställer en högre samstämmighet mellan fonderna så att enskilda projekt kan dra nytta av finansiering från flera program. Det andra alternativet innebär en ökad samordning mellan programmen samt en harmonisering av reglerna genom anpassningar av mål, delområden och genomförandeverktyg. Det tredje alternativet innebär att en ny europeisk konkurrenskraftsfond inrättas i enlighet med det förslag som beskrivs i denna faktrapomemoria.

Enligt kommissionen förväntas det tredje alternativet leda till högre avkastning på investeringarna under en 15-årsperiod och öka exporten jämfört med det första alternativet. Produktiviteten väntas öka, där den största drivkraften är en mer effektiv resursfördelning. Därtill väntas alternativet minska administrativa kostnader för stödmottagare och bredda tillgången till finansieringsinstrument.

Kommissionen bedömer samtidigt att det finns en risk för ökade kostnader för sökande och stödmottagare, inklusive små- och medelstora företag, som sedan tidigare tar emot EU-finansiering via EU-program. Dessa ökade kostnader följer av att sökande och stödmottagare initialt kan behöva anpassa sina interna processer för stöd från EU-program till den nya strukturen. Däremot bedömer kommissionen att denna struktur kommer att leda till minskade kostnader över tid till följd av tillgången till en ansökningsportal, förenklade och harmoniserade regler samt effektiva rådgivningstjänster.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringens ståndpunkter avseende övergripande principer för den fleråriga budgetramen och dess storlek, inklusive för enskilda fonder och program, behandlas i faktrapomemoria 2025/26:FPM3.

Regeringen välkomnar inrättandet av en ny konkurrenskraftsfond och dess generella inriktning och politikområden, med fokus på den gröna och digitala omställningen samt civilt och militärt försvar, säkerhet och motståndskraft. Det är viktigt att konkurrenskraftsfondens medel ger ett tydligt mervärde samt att stöd riktas dit det har störst potential att öka EU:s konkurrenskraft. Fokus bör

ligga på att främja innovation, produktivitet och ekonomisk tillväxt, vilket också är en förutsättning för Europas säkerhet.

Regeringens grundinställning är att det är en väl fungerande marknad som gör företag konkurrenskraftiga och att stöd till företag inte är en generell eller långsiktigt hållbar lösning. Sådana stöd kan vara motiverade om de hanterar ett tydligt marknadsmisslyckande som inte kan åtgärdas på ett mer effektivt sätt, och så länge de inte riskerar att motverka nödvändig strukturomvandling i ekonomin. Det är viktigt att stöd och tilldelningskriterier från konkurrenskraftsfonden inte snedvrider konkurrensen mellan EU:s medlemsstater, branscher eller företag, inte tränger undan privat finansiering och är förenligt med en återgång till ett strikt statsstödsregelverk. Det är också viktigt att konkurrenskraftsfonden värnar öppenhet gentemot omvärlden och att bestämmelser som ger en EU-preferens beaktar dessa grundläggande principer. En marknadsbaserad politik och öppen, regelbaserad handel gynnar EU:s medlemsstater.

Det är angeläget att det finns en god balans mellan stöd i form av bidrag och annan finansiering, där finansiella instrument som lån och garantier behöver spela en viktig roll. Regeringen välkomnar därför InvestEU-instrumentet som möjliggör mobilisering av privat kapital och investeringar i projekt med en högre riskprofil. Regeringen betonar vikten av en garantiavsättningsnivå som speglar portföljrisken.

Regeringen anser att det är positivt att konkurrenskraftsfonden samlar flera EU-program i ett gemensamt ramverk. Det är samtidigt bra att en separat forskningsbudget bibehålls för Horisont Europa i ett självständigt ramprogram, och att även Innovationsfonden bevaras som ett separat program. Denna nya struktur kan sammantaget möjliggöra en mer ändamålsenlig styrning, minskad risk för överlapp mellan olika EU-program och större flexibilitet att omfördela medel mellan olika politikområden. Det är viktigt att tillgodose en effektiv samordning mellan konkurrenskraftsfonden och andra EU-program. För att värna en effektiv stödprocess och sunda budgetprinciper, anser regeringen att det är viktigt med balans mellan EU-institutionernas inflytande och flexibilitet i genomförandet av konkurrenskraftsfonden, där EU:s medlemsstater bör ges vederbörligt inflytande. Därtill bör eventuella negativa miljöeffekter av stöd minimeras.

Regeringen anser att det finns frågor som behöver klargöras, bl.a. avseende hur konkurrenskraftsfonden ska förhålla sig till andra EU-program och kriterier för stödberättigande samt tilldelning, inklusive excellensbaserade kriterier.

Regeringen bedömer att det krävs ytterligare analys av de föreslagna politikområdena, fördelningen av medel kopplad till dessa, samt styrningsstrukturen. Det behövs även förtydliganden kring kraven på nationell medfinansiering av EU-medel, vilket är en viktig princip för att värna nationellt och regionalt ägarskap.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Många av EU:s medlemsstater har i tidigare diskussioner uttryckt generellt stöd till den övergripande ambitionen att förenkla och effektivisera tillgången till EU-finansiering, samt till att stärkt konkurrenskraft prioriteras högt inom den fleråriga budgetramen för perioden 2028–2034. Kommissionens förslag till förordning om en konkurrenskraftsfond har ännu inte diskuterats i rådet.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ståndpunkterna från andra EU-institutioner än kommissionen om konkurrenskraftsfonden är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Berörda aktörer kommer att beredas tillfälle att lämna synpunkter på förslaget.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

De rättsliga grunderna för förslaget är artikel 43.2, 168.5, 172, 173.3, 175, 182.4, 183, 188 andra stycket, 189.2, 192.1, 194.2, 212.2 och 322.1 punkt (a) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Eftersom konkurrenskraftsfonden utgör en ram för separata grundläggande rättsakter för program och berörda politikområden baseras förslaget på ett antal rättsliga grunder, som var och en ska tillämpas på den eller de relevanta delarna av fonden.

Förslaget antas av rådet och Europaparlamentet enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Rådet beslutar med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Kommissionen anser att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Avseende subsidiaritetsprincipen anser kommissionen att åtgärder för att stärka unionens konkurrenskraft måste samordnas på unionsnivå för att bli effektiva. Kommissionen anser att samlade resurser och samordning på EU-nivå ökar investeringarnas effekt och värde, bl.a. genom samarbete mellan berörda parter och kunskapsspridning. Den föreslagna strukturen minskar enligt kommissionen riskerna med investeringar, skapar stordriftsfördelar och är mer kostnadseffektiv än om EU:s medlemsstater hade agerat själva i samma syften. Kommissionen menar att ett program under direkt förvaltning av kommissionen, såsom den föreslagna konkurrenskraftsfonden, ger bäst förutsättningar att tillämpa regler för gränsöverskridande samarbeten inom strategiska sektorer, eftersom det säkerställer politisk samordning och stordriftsfördelar mellan sektorer och EU:s medlemsstater.

Avseende proportionalitetsprincipen anser kommissionen att förslaget inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå EU:s mål och skapa mervärde för unionen.

Regeringen delar kommissionens bedömning att det framlagda förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingar om förslaget kommer att inledas under hösten 2025 i Rådet för allmänna frågor.

4.2 Fackuttryck och termer